№ 227 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11 **1898** ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11 № 227

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1899** ԹՈՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 ռուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի։

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բաղարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ»; իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհեթեթ հայեացքներ. Գերմանական բէյխստագում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մատենագրութիւն. Հայոց ներկայացումները Բագւում. Նամակ Օդեսայից. Նամակ Բագուից. Նամակ Ղազախից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դրէյֆուսի գործը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Թիւրքիայից։

ԱՆՀԵԹԵԹ ՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐ

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ռուսաց ինժեներների մի խումբ խնդրամատոյց էր եղել մինիստրութեանը՝ արգելելու օտարազգի մասնագէտներին պաշտօններ ստանալ Ռուսաստանի գործարաններում։ Մինիստրութիւնը, աչքի առաջ ունենալով ներկայ հարցի մասնաւոր բնաւորութիւնը, մերժեց այդ խնդիրքը։ Ճիշդ է, այդ անհեթեթ միտքը մասնաւոր մի շրջանում է զարգացել, ձեւակերպվել և ընթացք ստացել, բայց նա մեր ժամանակի մտածողութեան հիւանդոտ արտայայտութիւններից և բնորոշ թիւրիմացութիւններից մէկն է։ Հարցը պաշտօնապէս ոչնչացաւ և կորցրեց, գոնէ ըստ երեւոյթին, իր գործնական նշանակութիւնը, սակայն հասարակական տեսակէտից փաստը մնաց փաստ. խրողութիւն մնացին այն օտարոտի և վնասակար ձգտումները, որոնք գոյութիւն ունեն մասնագէտների յայտնի շրջանում և որոնք ուրիշ տեղ, անպաշտօնական ձեւով, պէտք է երեւան գան և զանազան խնդիրների և գրպարտութիւնների սկզբնաղբիւրը լինեն։ Մեր կեանքի մէջ այնքան բազմացել են անսպասելի և օտարոտի երեւոյթներ, որ մենք անկարող ենք առանց ուշադրութեան թողնել նրան։

Բոլորովին հասկանալի է, երբ հարց է յարուցվում, թէ արդեօք թոյլ կը տրվի՞ օտար կապիտալին մուտք գործել երկրի մէջ թէ կարգելվի։ Կապիտալը, բացի իր կազմակերպող, արդիւնք առաջացնող բնաւորութիւնից, ունի և եկամուտների գործադրութեան կողմը։ Մի կապիտալ, որ ոչ մի նոր գործ, նոր զբաղմունք և նոր հարստութիւն չէ աւելացնում երկրի մէջ, այլ ներկայանում է միայն իբրև մի զսպանակ, որ տեղական հարստութիւնը փոխադրում է դէպի արտասահման, կարող է ապարդիւն և նոյն իսկ վնասակար համարվել։ Բայց ամենեւին այդտեսակ չէ օտար մասնագէտների մուտք գործելը մի երկրի մէջ և նրանց պաշտօններ ստանալը տեղական զանազան հիմնարկութիւններում։ Մասնագէտների հետ միասին գալիս են գիտութիւն, հմտութիւն, նախաձեռնող և կազմակերպող ոյժեր, մի մտաւոր և տեխնիկական թանկագին կապիտալ, որը ինքն ըստ ինքեան անպէտք կը դառնայ, երբ տեղական մտաւոր ոյժը և տեխնիկան կարող կը լինեն նրա հետ աջող մրցել և նրան փոխարինել։

Եթէ մի րոպէ թոյլ տանք, որ օտարազգի մասնագէտները իրանք վճռէին այլ ևս չը գալ մեր երկիրը և մնային իրանց երկրում, կամ տեղափոխվէին նոր բացված երկիրներ, այդ հանգամանքը մենք պէտք է համարէինք մի դժբաղդութիւն մեր արդիւնագործութեան զարգացման համար։ Նոյն իսկ Կովկասի նման դեռ քիչ առաջադիմութիւն կատարած մի երկրում նոր արդիւնագործութիւնների նշանաւոր ճիւղերի տեխնիկները առաջ պատկանում էին օտար տարրերին, որոնք, սակայն, ժամանակի ընթացքում մասամբ տեղ տուին տեղական ոյժերին և մտան մրցութեան մէջ նրանց հետ։

Այստեղ, այս գործում միայն ազատ մրցութիւնը կարող է իսկապէս նպաստել

Այրի տիկին Դշխուհի Զիլինկիրեանցը՝ իր զաւակներով և հարսով, Յարութիւն Կոպարեան՝ ընտանիքով և Արշամ Զիլինկիրեանց՝ մօր և եղբայրների հետ, սրտի ցաւով յայտնելով ազգականներին և ծանօթներին՝ ամուսնու, իրանց հօր, աներոջ և հօրեղբօր՝ մահտեսի

ՅԱԿՈԲ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ամսիս 8-ին, յայտնում են, որ թաղումը կը կատարվի շաբաթ, ամսիս 12-ին, Խօջիվանքի գերեզմանատանը. յուղարկաւորութիւնը կը սկսվի առաւօտեան ժամի 10-ին Քամոյենց եկեղեցու գաւթի սենեակից դէպի նոյն եկեղեցին։

Ամբիծքը՝ ամսիս 11-ին, երեկոյեան ժամի 6-ին։ 1—2

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, Նոյեմբերի 26-ին

Վիլհէլմ II կայսեր հետեւորդ բոլոր բարձրաստիճան թուրք պաշտօնատարները մայրաքաղաքս վերադարձան և տեսոն վեհապետին հեռանալը Թիւրքիայի երկիրներէն՝ զգալի դոհունակութիւն մը պատճառեց այստեղ, պաշտօնական շրջանակներու մէջ։ Գիտնալ պէտք է, որ սուլթանը թէպէտ անզուգական ընդունելութիւն մը ըրաւ իր վեհափառ հիւրին, սակայն ոչ նուազ կասկածանօք դիտեց՝ անոր, Պաղեստինի մէջ առած բոլոր քայլերը։

Աբդուլ-Համիդի պալատէն և ոստիկանութեան նախարարութեան կողմէն հետեւորդ կարգուած բոլոր պաշտօնեաները, թէպէտ ի պատիւ և ի պաշտպանութիւն անձին Վիլհէլմի կուղեկցէին՝ երեւութապէս, սակայն, գաղտնապէս, պաշտօն ունէին գլխաւորաբար զինքը լրտեսելու և անոր ամեն գործերը դիտելու։ Ըլդըզ-Քէօշքի ուղղուած բազմաթիւ տեղեկագրեր շատ տարօրինակ բաներ կը պարունակէին։ Վիլհէլմ կայսեր ամեն շարժումներն ու բերնէն ելած ամենչնին բառերն անգամ տեղեկագրուած էին անոնց մէջ, բայց զարմանալի էր, որ անսրբխտաններու մասին շատ քիչ խօսուած էր։

Հակառակ այն պերճաշուք ընդունելութեանց, հակառակ բարեկամական այն փաղաքուշ ցոյցերուն, թէ Վիլհէլմ և թէ սուլթան այնքան սիրալիր ոգւորութեամբ չի բաժնուեցան իրարմէ։ Առաջին անգամ երկու վեհապետներն՝ երբ իրարու պատահեցան Դօլմա-Բաղչէի քարափին վրայ, գերկընդխառն զիրար համբուրեցին, բայց, բաժնման պահուն, միայն իրարու ձեռք թօթվելը բաւական համարեցին։ Սուլթանն արդէն շատ ճարպիկ է, նա ամեն մեքենայութիւն իր ներսը կը պահէ, բնական հանգամանքն է այդ իրեն, մանաւանդ որ՝ շատ խօսօսէր ալ չէ։ Վիլհէլմ, ընդհակառակն, շատ-ճոռոմ խօսքերով, ամեն տեղ, իր բարեկամական յայտարարութիւնները ցոյց տուաւ սուլթանի մասին, բայց, դժբախտաբար, չի կրցաւ հասնիլ իր նպատակին…։

Դամասկոսի մէջ, կը յիշէք, երբ տեղւոյն թաղապետութեան կողմանէ փառաւոր ճաշ մը տրուեցաւ Վիլհէլմի, նորին վեհափառութիւնը բաժակ առաջարկեց սուլթանին կենացը,—«թէ վեհափառ սուլթանն—ըսաւ նա եռանդուն բանախօսութեամբ մը—և թէ աշխարհիս երեսը սփռուած 300 միլիոն մուսուլմանները, որ զինքը կ. վեհափառութիւնը իրենց «Խալիֆ» կը ճանչեն, պէտք է գիտնան, որ Գերմանիոյ կայսրը յաւետեան բարեկամ պիտի մնայ իրենց—և բաժակը պարպեց ըսելով—կը պարպեմ այս բաժակը նորին վեհափառութեան սուլթան Աբդուլ-Համիդի կենացը։»

Զուր թէ գինի խմեց Վիլհէլմ՝ սուլթանին կենացը համար,—պատմութիւնն այդ մասին բան մը չըսէր հիմակուհիմա, միայն սա ճշմարիտ է, որ Վիլհէլմ II, ձեռքէն եկածին չափ աշխատեցաւ, որ ծածկէ սրտին զգացած դառնութիւնը՝ կրած պատրանքին նկատմամբ։ Նա ջանաց սուլթանը խաբել, բայց ապարդիւն եղաւ։ Սուլթանը բարեկամական ցոյցերով և չլացուցիչ ընծաներով փաղաքշեց Վիլհէլմին, Վիլհէլմ ալ, փոխադարձաբար, շռայլ դրուատիքներու տեղատարափ մը թափելով սուլթանին գըլխուն՝ առաւ ու քալեց Թիւրքիայէն՝ մկրատելով, ի հեճուկս, իր ուղեւորութեան ծրագիրը, զոր պիտի գործադրէր տեղն ի տեղն ու օրը օրին՝ Սուրիայի և Պաղեստինի մէջ։

Վիլհէլմ II, Թիւրքաց մայրաքաղաքին մէջ իր ներկայութեան ազդեցութեամբը կ'ուզէր պարտաւորել սուլթանին, որ գերման գաղթականութեան ընդարձակման ու ծաւալմանը ազատութիւն ընծայէ Սուրիայի և Պաղեստինի մէջ, բայց Ըլդըզի թիւրքը՝ սուլթանը, վերջապէս, կարող եղաւ վերահասու լինել, թէ Գերմանիոյ կայսեր բարեկամութիւնը չէր արժէր այնքան, որքան կարժեն Սուրիան և Պաղեստինը։

Բայց գերման երիտասարդ կայսրը վհատել չը գիտէր երբեք, իր պատրանքէն յառաջ եկած դառնութեան ազդեցութիւնն անցնելէ յետոյ, նորէն կը սկսի գործի, բայց թէ կը հասնի՞ իր նպատակին, այդ առձ փաղուան ձայնն է։

Արդէն գերմանական ազդեցութիւնը մայրաքաղաքիս մէջ տակաւ սկսած է իյնալ։ Գերմանական դեսպանն իր վեհապետին ներկայութիւնը բարեդէպ առիթ մը համարելով՝ ջանաց, որ մեծ-եպարքոս Րիֆաթ փաշան պաշտօնէ ձգել տայ, ինչպէս արդէն գրած էի, մարդ մը՝ որ անձուկ գաղափարի տէր՝ բոլորովին հակառակ է եւրոպական միջամտութեան՝ լինի իսկ գերմանական։ Գերմանական մամուլը շատ խիստ լեզու մը սկսաւ գործածել պետական այդ պաշտօնէին դէմ։ Վիլհէլմ՝ որ ամենուն գրեթէ առհասարակ բաժնեց իր կենդանագիրը, մերժեց տալ նաև հատ մ'ալ Րիֆատ փաշային՝ վասն զի ֆրանսերէն, գերմաներէն կամ որ և է եւրոպական լեզու մը չը գիտնալուն համար արժանի չէր անոր կենդանագիրն ունենալու… բայց վերջապէս ամեն ջանք ի զուր վատնվեցաւ և Րիֆաթ փաշա տակաւին կը շարունակէ իր պաշտօնը իբրև առաջին հաճոյակատար սուլթանին՝ որ անկից լաւագոյնը չի կրնար գտնել՝ իբրև իր գործին եկող միակ մարդը։

Գերման կայսեր սիրելի Ջէվադ փաշան՝ Կրետէի հերոսը, հազարաւոր անմեղ յոյներու արեան ծարաւին՝ չի յաջողեցաւ գերման ազդեցութեամբ վերստանձնել եպարքոսական իշխանութիւնը և, ընդհակառակն, դատապարտուեցաւ զաւառական պաշտօններ ներ վարելու. այս բանը կատարեալ հարուած մը եղաւ գերմաններուն։

Գալով Աբդուլ-Համիդի՝ սա, հազիւ ազատուած գերմանական մխորքէն, նորէն փակուեցաւ Ըլդըզի խոր անդունդներուն մէջ։ Ծածկուելով խսպառ ժողովրդական աչքերէ, վերստացաւ իր սուլթանական կեանքը՝ շրջապատուած իր հարիւրաւոր յաւերժահարսներովը, մանկլաւիկներովը և լրտես հացկատակներովը։ Ցորքան մնաց Վիլհէլմ II մայրաքաղաքիս մէջ՝ հազիւ երկու անգամ, անոր թելադրութեամբ, կարող եղաւ հարեմական բանտէն դուրս ելնել. բաւական էր այդ իրեն համար։

Երբ կըսեմք թէ գերմանական ազդեցութիւնը տակաւ կը կորսնցնէ իր վարկը, պէտք է գիտնալ՝ որ բրիտանական ազդեցութիւնն ալ յառաջադիմական քայլեր սկսած է առնուլ մայրաքաղաքիս մէջ։ Անգլիացիք թոյլ չը պիտի տան՝ որ Գերմանիան՝ Տաճկաստանի վրայ այնքան ազդեցութիւն ունենայ, մանաւանդ Պաղեստինը տակաւ գրաւելու փորձերու ձեռնարկէ. անշուշտ Գերմանիայի պէս զրացի մը միշտ վտանգաւոր է Եգիպտոսի համար։

Մեծին Բրիտանիոյ պէս Ռուսիան ալ սկսած է ազդեցութիւն բանեցնել։ Կըսուի թէ պ. Զինովիեվ մօտ օրերս պիտի տեղափոխուի։ Ոմանք կըսեն՝ գերմանօֆիլ լինելուն համար. եթէ ճշմարիտ է այս՝ ուրեմն Գերմանիան այժմ շատ ետ մնաց, և սուլթանը, իր սովորական մաքիավէլութեամբ, վերստին իր ճատրակը պիտի խաղայ Ռուսիոյ, Անգլիոյ և Գերմանիոյ հետ՝ այս վերջինին բանեցուցած բոլոր հնարքներն ի դերև հանելով, և երեք պետութեանց հակառակութենէն օգտուելով։

Անգլիան այժմ, բացի իր պաշտօնական դեսպան սըր Նիկօլա Օ'Կօնօրէ, ուրիշ մ'ալ ունի մայրաքաղաքիս մէջ, սըր Աշմէդ Բարդլէդը՝ որ սուլթանէն շատ աւելի թուրքօֆիլ, մէկ տարիէ աւելի է, որ այստեղ հաստատած է իր բնակութիւնը, մեծամեծ ծախքեր կընէ, կը շահի և կը կերցնէ իր բազմաթիւ թուրք բարեկամներուն, մանաւանդ նախարարներուն և սուլթանին մարգիկներուն։ Այժմ քաջ անգլիագէտ թուրքէ մը կուսանի թուրքերէնն՝ որուն մէջ բաւական յառաջացիմած է և շուտով ձեռնհաս պիտի լինի Կօրանն ալ ուսումնասիրելու… յաջողութիւն։

Գիրակ

արդիւնագործութեան զարգացման, միայն գիտութեան, հմտութեան համեմատական գերազանցութիւնը կարող է վճռական ձայն ունենալ: Ամեն մի սահմանափակում, որի հիմքում չէ դրված գիտութեան և գործի պահանջը, կը վնասի արդիւնաբերութեան: Իսկ գործը կարող է պահանջել սահմանափակում միայն տգէտների, անուսների, անպատրաստվածների համար և այն էլ այնպիսի պատասխանատու հանգամանքներում, երբ պէտք է ղեկավարել մի բարդ գործարանական արդիւնաբերութիւն և ազատ պահել նրան հրդեհներից և զանազան խանգարմունքներից:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՌԷՅԽՍՏԱԳՈՒՄ

Հեռագիրը հաղորդեց Վիլհէլմ կայսրի գահական ճառը, որ կարդացվեց գերմանական պատգամաւորների ժողովի առաջի նիստում: Երբ սկսվեցին վիճաբանութիւններն այդ ճառի առիթով, ազատ մտածողների պարագլուխ յայտնի ատենաբան Րիխտէր մի երկար ճառ սկսեց, որ տեւեց մօտ երկու ժամ և մեծ հետաքրքրութեամբ լսվեց ամբողջ պարլամէնտի կողմից: Ամենից առաջ Րիխտէր կանգ առաւ գահական ճառի այն տեղի վրա, որ խօսում էր Երուսաղէմի ճանապարհորդութեան մասին: Նա ասաց.

«Ես չէի շօշափի այս բոլորովին մասնաւոր հարցը, եթէ ճառի յայտնի մասի մէջ չերևար ջանք ստեղծելու դրանից գերմանական յաղթանակի նման մի բան և եթէ տուն վերադառնալուց յետոյ եղած սովորական ողջոյնների մէջ չը լսվէր մի չեշտ, որ անտեղի չէ միայն փայլուն յաղթութիւններից յետոյ: Որքան աղքատ պիտի լինի մեր գերմանական քաղաքականութիւնը ճըշմարիտ գործերի կողմից, երբ այս ճանապարհորդութիւնն էլ կամենում են պատմական մի անցք դարձնել: Ես հասկանում եմ, որ լայն հիւրընկալութիւնը կարող է հիւրերին շնորհակալութեան անձնական զգացմունքներ պատճառել. համաձայն եմ նոյնպէս, որ «հիւանդ մարդու» ժառանգութիւնը բաժանելիս կարող են այնպիսի հետևանքներ առաջ գալ, որոնց պատճառով պէտք է ցանկալ, որ այդ հիւանդի մահը ուշ վրա հասնի, բայց այդքանն է միայն. այդ պրօզաիք զգացմունքներից դէնը մեզ մօտ՝ Գերմանիայում, չեն գնում. սէր դէպի Թիւրքերը ոչ մի տեղ չէ երևում, և դա անհնարին էլ է մի քաղաքակիրթ ազգի մէջ, որ լսել է հայերի վրա գործադրած գազանութիւնները: Խօսում են այն ապագայ բարիքների մասին, որ կը ստանան գերմանական առևտուրն ու արդիւնաբերութիւնը: Գուցէ և կը լինեն այդ բարիքները, բայց առ այժմ նրանց մասին դժուար է մի պարզ հասկացողութիւն կազմել: Չը գիտեմ, մենք մի օգուտ ստացանք արևելեան մարդկանց գերմանական ույժը փայլուն կերպով ցոյց տալուց, բայց արևելեան և մանաւանդ քաղաքակիրթ եւրոպական ազգերի մօտ մենք շատ բան ենք կորցնում վերջին ժամանակների արարքներով: Ես ամենից առաջ ի նկատի ունեմ օտարահպատակներին սիստեմատիքաբար Գերմանիայից հեռացնելը»:

Այդ հարցը, որ վերջին ժամանակներս աղմուկ է հանել թէ Գերմանիայում, թէ Աւստրիայում և Դանիայում, շօշափում է և պատգամաւոր Ֆօն-Ֆօլմար, որ յարձակվում է մանաւանդ դանիացիներին աքսորելու դէմ: Պետական արժանաւորութիւնը և արդարութիւնը չը հասկանալուց է առաջ գալիս այդ տխուր փաստը: «Երբէք Դանիան—ասում է ատենաբանը—իր ամենավատ ժամանակներն այդպէս չէ վարվել գերմանացիների հետ և որպէս զի մենք Շլէզվիգում այժմ տեղի ունեցող վարմունքի նմանը գտնենք, պիտի ճանապարհվենք դէպի հարաւարևելք, մեր նորագոյն սիրելի բարեկամի—սուլթանի մօտ: Միայն այնտեղ հնարաւոր են այնպիսի բաներ, ինչպէս անմեղ ծառաներին պատժելը՝ նրանց տէրերի իրական կամ կարծեցեալ մեղքերի համար: Օրէնքները չեն թոյլ տալիս, որ գերմանացիների հետ մեր երկրում այդպէս վարվեն, բայց դանիացիներն օտարազգիներ են, ուրեմն նրանց վերաբերմամբ ամեն ինչ թոյլատրված է: Եւ այս բարբարոսութիւնը կատարվում է մի երկրում, որ հպարտանում է իր քաղաքակրթութեամբ...»:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Գործնական համարակալութիւն»—Նշան Տիւզէնձեանի. Կ. Պօլիս, 1898. գինը 23 ղրշ.

Պ. Տիւզէնճեան այս երրորդ տպագրութիւնը ի լոյս ընծայած է բոլորովին բարեփոխված և կրկնակի ճոխացած քան նախորդները, որոց աջողութիւնը աւելի եռանդ և փափաք տուած է հեղինակին՝ այսքան ճոխ և խնամուած գործ մը հրատարակելու: Պ. Տիւզէնճեան իր փորձառական հմտութեամբ կարողացած է պարզ և գեղեցիկ կերպով և իրական օրինակներով բացատրել համարակալութեան ուսումը իր ամեն մասերով, ի նկատի ունենալով նաև ժամանակին նորութիւնները:

Գիրքը երկու մասերու բաժնուած է. առաջին մասը կը պարունակէ վաճառականական ամենահարկաւոր գիտելիքները, ուր ուսանողը պիտի տեսնէ, ինչպէս հեղինակը դասաւորած է, առևտուրին ծագումը, դրամը և անոր դերը. թէ ինչ է վաճառականութիւնը, որո՞ւ կըսեն վաճառական, գործարանատէր, մեծաքանակ և փոքրաքանակ-վաճառական, յանձնառու, միջնորդ, սեղանաւոր, դրամատուն և այլն, գործի սկըզբնաւորութիւններ և վաճառականական ընկերութեանց կազմութիւններ ծանուցանող շրջաբերականներու օրինակներ: Պիտի գիտնայ, թէ ինչ է գնումը և վաճառումը, գանձումը և վճարումը, թուղթ ղրկելը, վարկ բանալը: Նոյնպէս բաւական երկարօրէն խօսած է վաճառականական ընկերութեանց վրա, որք են՝ հաւաքական (Société en nom collectif), գլխադրական, (Société en commandite) և անանուն (Société anonyme): Պիտի ճանչնայ առևտրական թղթերը, անոնց ձևերը և օրինակները ընդարձակ բացատրութիւններով: Ուսանողը այս տարրական կարևոր գիտելիքները սորվելէն ետքը, երբ տեսականէն գործնականին անցնի՝ նրա համար այլ ևս դժուարութիւնք չը կան, որովհետև գիտցածը լոկ չոր տոմարակալութիւն մը չը պիտի լինի, ինչպէս որ հեղինակը ակնարկած է:

Երկրորդ մասը կը պարունակէ տոմարակալութիւնը, այն է՝ թէ ինչ է հաշիւը, հաշիւ մը ինչպէս կը բացուի, կը գրուի և կը փակուի: Պարզ-տոմարը, կրկնատոմարը, տոմարակալութեան ծագումը. ասոնցմէ ետքը կը տայ կրկնատոմարի գործնական մասը: Այս բոլորը շատ պարզ և դիւրըմբռնելի եղանակաւ բացատրըւած են:

Գործին վերջը յաւելցած է եւրոպական գլխաւոր պետութեանց դրամները, կշիռները, չափերը և այլն. ինչպէս նաև վաճառականական բառերու ցուցակ մը իրենց համապատասխանող գաղղերէն բառերով, որպէս զի ուսանողը գործի մէջ այդ տեսակ բառերու առաջ չը շփոթի: Միով բանիւ, ցարդ հրատարակուած այդ կարգի գործերուն լաւագոյնը կարելի է համարել իր օգտաշատ պարունակութեամբ, որմէ ամեն ուրեք կարող են օգտուել վաճառականութեան ասպարէզը մտնելու փափագողք, նոյն իսկ վաճառականներ և ազգային հաստատութիւններ, որոնց հաշիւները երբեմն աննախանձելի վիճակի մէջ են գտնուած:

Գիրքը 630 երեսներէ բաղկացած է, մաքուր և գեղեցիկ տպագրութեամբ, որ ոչ նուազ պատիւ կը բերէ պ. Նշան Պէրպէրեանի տպարանին: Տպագրութեան ամբողջ ծախքը իր անձնականէն հոգացած է Յովհաննէս էֆ. Գարակէօզեանը, և այս պատճառաւ այսպիսի բազմածախ գրքի գինը շատ աժան նշանակուած է (23 ղուրուշ)՝ դիւրամատչելի ընելու համար:

Ս. Ճանպէտէնեան

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳՈՒՈՒՄ

Նոյեմբերի 2-ին դերասանական խումբը ներկայացրեց Գօգօլի «Վերաքննիչ»-ը, թարգմանութիւն Տէր-Աստուածատրեանի:

Ռուս հանճարի երկը օտար լեզուով սատիրայի տպաւորութիւն է թողնում. նրա ներկայացրած միջավայրը և տիպերը, այսպէս ասած, չեն կըպչում օտար լեզուին և նկարագրած անձնաւորութիւնները օտար աշխարհայեցողութեան մէջ կարիկատուրայի կնիք են ստանում: Դժուար է այդ շրջանի վերաբերմամբ որոշել, թէ ինչը վերագրել բարոյական անկման, ինչը մտաւոր ծայրայեղ խակութեան, այնքան այս վերջին ֆակտորը տիրապետող և գերիշխող դեր է կատարում: Այստեղ բարոյական սկզբունքների և խակապէս գիտակցական չարիքի տեղ աւելի տիրապետում է, այսպէս ասած, ֆիզիօլօգիան: Օտարի աչքում երևոյթները դուրս են գալիս հաւանականութեան սահմանից: Հէնց այդ պատճառով օտարին շատ դժուար է բնական ձևով ճշգրտօրէն վերստեղծել կենդանի գործողութիւնների մէջ այդ օտարոտի և տարօրինակ կեանքը. շատ տեղ չարիքը սակաւ զօրեղ չէ, բայց ոչ այնպէս մերկ և այս չափով ազատ գիտակցութիւնից:

Հայոց բեմի վրա «Ревизоръ»-ի խաղը չէր կարող առանձին աջողութիւն ունենալ. հայ դերասանները չէին կարող ճշգրիտ և գեղարուեստօրէն արտայայտել ռուս կեանքի յատուկ արտայայտութիւնները, որոնց կարող է ըմբռնել միայն ռուս մարդը, կամ նա, ով հիմնաւորապէս գիտէ այդ կեանքը: Տեղականն այստեղ միանգամայն գերակշռում է համրամարդկայինը: Բայց և այնպէս, «Վերաքննիչ» պիէսը հետաքրքրութեամբ լսվեց, որովհետև դերասանները ուշադրութեամբ էին վերաբերվել դէպի նշանաւոր գրուածքը, արել էին՝ այսպէս ասած, հնարաւորը, իսկ որ ամենագլխաւորն է, «Վերաքննիչի» զուտ ընթերցումը միայն կարող է միշտ աւելի հետաքրքրել, քան թէ 15 մելօդրամաներ ամենաաջող կերպով ներկայացրած, չը նայելով որ հայ թարգմանիչը բոլորովին չէ կարողացել արտայայտել անզուգական երգիծաբանի հիւմօրը: Դերասաններից Աբէլեան Օսիպի դերում միաժամանակ կարծես բոլորովին տիրապետել էր իր դերը և թւում էր, թէ ռուս տիպը կենդանացած կանգնած է բեմի վրա, բայց կրկին զուտ ռուս Օսիպ չը մնաց: «Վերաքննիչի» երկրորդ ներկայացումն էլ տեղի ունեցաւ, որի ժամանակ պ. պ. Պետրոսեան (Գօրօդնիչի դերում) և Աբէլեան զգալի աջողութիւն ունեցան:

Յ. Սաղաթէլեանց

ՆԱՄԱԿ ՕԴԵՍԱՅԻՑ

Դեկտեմբերի 4-ին

Նախընթաց տարիների նման, այս տարի էլ, դեկտեմբերի 2-ին, կայացաւ հայկական երեկոյթ՝ յօգուտ «Օդեսայի հայոց աղքատաց հոգաբարձութեան»: Երեկոյթը, շնորհիւ տեղիս փոքրաթիւ հայ ուսանողների քրտնաջան աշխատանքի և հմտութեան, ունեցաւ շատ աջող ու ցանկալի տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրա: «Ազնուականների ժողովարանն» այդ օրը արևելեան կերպարանք էր ստացել. երկու դահլիճ ամբողջապէս զարդարված էին արևելեան ճաշակով. սրանցից մէկը, որ ներկայացնում էր արևելեան «ընդունարան», իր շքեղութեամբ ամենից շատ էր հասարակութեան ուշադրութիւնը գրաւում. ընդունարանի յատակը և պատերը ծածկված էին թանկագին գորգերով. երկու անկիւններում զետեղված էին վրաններ, որոնցից մէկի մէջ, տախտի վրա, ի ցոյց էին դրված կովկասեան երաժշտական գործիքներ, իսկ պատերից և վրանի ճակատից կախված էին զէնքեր: Ընդունարանի մէջտեղը, գոյնզգոյն լոյսի ներքև, Կախէթի գինու շատրուանն էր խփում. սրա դիմաց, պատի վրա, կանաչ տերևներով, գեղեցիկ գծված էր մի մեծ քնար, որի միջից էլէքտրական լոյս էր սփռվում աղօտ լուսաւորված ընդունարանի մէջ:

Ընդունարանի կողքի դահլիճը երկու մասի էր բաժանված. երկրորդ մասի ճակատի պատի մօտ զետեղված էր բուֆէտ. սրա աջ կողմը, դարձեալ արևելեան ճաշակով շինված, գեղեցիկ վրանի մէջ նստած մի հայ օրիորդ իւրաքանչիւր մօտեցող հանդիսականի կրծքին մի վարդ էր կպցնում Ախալցխայի արծաթէ փոքրիկ իրերից և նուէրներ ընդունում:

Ժամի 9-ին սկսվեց երեկոյթը: Երգեցիկ խմբի առաջին շարքերը բռնել էին հայկական հագուստով օրիորդներ ու երիտասարդներ՝ 30-ի չափ: Խումբը, մօտ 70 հոգի, ղեկավարութեամբ գիմնազիայի ուսուցիչ Երօշենկօյի, երգեց՝—«Մեր հայրենիք», «Զարթիր, սիրտ իմ», «Ջան-գիւլում», «Երբ որ բացուին», «Արևն ելաւ» և «Գացինք արտեր»: Մէջ ընդ մէջ բժ. Յէնօվսկու ղեկավարութեամբ, նուագում էր սիրողների նուագախումբը: Առաջին գործողութեան վերջը դրվեցին կենդանի պատկերներ. առաջին վայրկեանը պատկերացնում էր հայ աշուղը նստած, սազը ձեռքին պատմում է իր շուրջը խմբվածներին. երկրորդ և երրորդ վայրկեանը՝ երբ քրդերը, մերկացրած սրերով և ատրճանակներով յարձակումն են գործում այդ խմբի վրա և յափշտակում ջահել հարսներին ու աղջիկներին:

Հրաւիրված էին քաղաքային թատրօնի իտալական խմբից յայտնի ոյժեր. տ.տ. Մօնտի Բրուներ, Սիբերի, պ.պ. Դատի, Պերէց, Ալէքսանեան: Բոլորն էլ վարձատրվեցան թանկագին ընծաներով ու փնջերով հոգաբարձութեան կողմից: Մատաղահաս օր. Լիւսզար, իր գեղեցիկ խաղով ջութակի վրա, խորը տպաւորութիւն թողեց և արժանացաւ բուռն ծափահարութեան:

Երեկոյթի վերջը բեմի վրա պարեցին լեզգինկա, «Նաղարա-զուռնայով». այստեղից սազանդարները առջևից, իսկ հասարակութիւնը ետևից՝ դիմեցին դէպի «ընդունարանը», ուր շարունակեցին լեզգինկան՝ շատրուանի շուրջը: Ժամի $12\frac{1}{2}$-ին երեկոյթը վերջացաւ, այնուհետև սկսեցին եւրոպական պարեր, որոնք տևեցին մինչև ժամի 5-ը: Դահլիճը համարեա լի էր. մուտքը գոհացուցիչ:

Զ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Դեկտեմբերի 7-ին

Անցեալ օրը այստեղ պէտք է ընտրէին քաղաքային վարչութեան անդամ. բոլոր թեկնածուներն էլ սևացան: Սևացան, որովհետև ձայնաւորները չը գիտէին, թէ ում ընտրեն: Առաջուց ոչ մի պատրաստութիւն, ոչ մի խորհրդակցութիւն չէր եղել. ոչ ոք չէր հետաքրքրվում այդ ընտրութիւնով: Տեղական լրագիրը հարկաւոր չը համարեց երկու խօսք անգամ ասել այդ ընտրութեան մասին: Քաղաքագլուխը ընտրութիւնից միայն մի քանի օր առաջ յայտնեց ձայնաւորներին ընտրութեան մասին: Եւ կարիք էլ չը կար աւելի առաջ յայտնել. ում համար, ինչի համար... Ընտրութիւնների ժամանակ ձայնաւոր Զախարբէկեան զարմանք յայտնեց, որ նոյն իսկ միջնակարգ ուսում չունեցող մարդիկ դրել են իրանց քուէտուփը: Բայց ի զուր էր այդ զարմանքը. չէ՞ որ շնորհիւ հասարակութեան անտարբերութեան, այստեղ շատերը ընտրվում են զանազան հասարակական պաշտօնների համար ոչ թէ իրանց արժանաւորութիւնների շնորհիւ, այլ ուրիշ՝ այստեղ աւելի նշանակութիւն ունեցող յատկութիւնների պատճառով... Տեղական միակ լրագիրը միշտ պարծենում է, որ հասարակական պաշտօնեաների ընտրութիւնների ժամանակ երբէք ինքը չէ ունենում իր թեկնածուն: Կարծես, եթէ լրագիրը պաշտպանէր այս կամ այն թեկնածուին, ցոյց տար, թէ ինչպիսի մարդ պէտք էր ընտրել, դա յանցանք կը լինէր իր կողմից...

Մի-երկու տարի առաջ, եթէ ընթերցողը յիշում է, քաղաքը վէճ ունէր քաղաքացիներից մէկի հետ՝ քաղաքին պատկանող մի գետնի պատճառով: Քաղաքը գործը տարել էր նահանգական դատարանում, իսկ դատաստանական պալատում տանուլ էր տուել. գործը պէտք է անցնէր սենատ: Բայց քաղաքային վարչութիւնը իր ժամանակին գործը չէր անցկացրել սենատ. այդ պատճառով պալատի վճիռը օրինական ոյժ ստացաւ, և այդպիսով քաղաքը զրկվեց մի քանի հարիւր հազար արժեցող գետնից:— Դուք կարծում էք թէ հասարակութիւնը վըրդովվեց, պատժեց յանցաւորներին.—ոչ. սուս ու փուս անցաւ այդ դէպքը... Տեղական լրագիրը միջից կէս էր լինում արդարացնելու քաղաքային վարչութիւնը. այդ հանելուկը կը պարզվի, եթէ աւելացնենք, որ այն ժամանակ քաղաքագլուխն Թաղիեվի գործերի կառավարիչ Իրեցկին...

Եւ հասարակութեան այդ յանցաւոր անտարբերութիւնը միայն քաղաքային գործերում չէ, այլ և ամեն տեղ: Օրինակի համար վերցնենք Մարդասիրական ընկերութիւնը: Ընկերութեան ընդհանուր ժողովները անցնում են անկենդան, տաղտկալի կերպով: Ընտրութիւնները լինում են ճիշդ այնպէս, ինչպէս մեր գիւղերում ընտրում են «քէօխվան»: Ժողովականներից մէկը ձայն է տալիս՝ Պետրոսեան, Կիրակոսեան. միւսները լռում են. ժողովի քարտուղարը արձանագրում է. Պետրոսեան և Կիրակոսեան ընտրվեցին միաձայն: Կամ թէ ժողովի նախագահը, տարեկան հաշիւը ձեռքին, ճառում է՝ «պարոններ, ահա տարեկան հաշիւը, հաստատո՞ւմ էք, թէ ոչ»: Մի-երկուսը գոչում են՝ հաստատում ենք: Ոչ հաշուի ընթերցանութիւն, ոչ մի խօսք: Հաշիւը համարվում է հաստատված: Այդպէս շարունակվում է ժողովը, այդպէս էլ վերջանում... Գուցէ ընթերցողներից շատերը կարծեն, թէ մենք չափազանցում ենք. բայց մենք պատմում ենք միայն այն, ինչ որ տեսել ենք մեր աչքով:

***

ՆԱՄԱԿ ՂԱԶԱԽԻՑ

Դեկտեմբերի 6-ին

Հացի պակասութիւնը այն բազմաթիւ պատճառներից գլխաւորն է, որոնք տնտեսապէս քայքայել, մուրացկանութեան են հասցրել Ղազախը: Երբեմն այս գաւառը շտեմարան էր համարվում շատ տեղերի համար, բայց այդ ժամանակը կարծես անդարձ գլորվեց: Ամենից շատ հաց արտահանող գիւղերն իսկ սկսել են հաց խնդրել. Ղազախը մուրացկան երբէք տուած չէ, բայց այժմ տալիս է. դա ցաւալի է: Բնական պատահարներ և խոր տգիտութիւնը՝ ահա դրա պատճառները: Մորեխ, անձրևներ, երաշտ, մուկն ու կարկուտ վերջին տասնեակ տարիներում հետապնդում են ղազախեցուն. իսկ սա շուարած, դժուարանալով հաւատալ իր տեսածին, մխիթարում է իրան ամեն բան երկնքի վզին փաթաթելով. «Աստծու կամքն է», «մեր ճակատի գիրն է»—ահա սրա հաւատի հանգանակը: Ղազախեցին կարծէք ստեղծված է միմիայն տանջվելու համար. այն երկրագործական դիւրութիւնները, որ ստեղծել է լուսաւոր միտքը, անմերձե-

նալի են նրան։ Եօթը լուծ գոմշով չարժվող ծանր փայտէ գութանը, այնքան ծանր և անյարմար արօրը, տափանը, նախապետական սայլն ու կամը նախնական վիճակից մի մազ անգամ առաջ չեն գնացել. իսկ վարելու, ցանելու, հերկելու, հնձելու, կալսելու ձևը հօ, Աստուած ազատի... որքան կուզէք հին է։ Մեր հարևան գերմանացիները, յոյներն ու մալականներն օրինակելի տնտեսական կեանք ունեն, թէպէտ մեր պայմաններումն են ապրում, իսկ մենք գոնէ օրինակ առնելու շնորհք չունենք։ Մեր պատական իւղը, պանիրը, բուրդը, չերամապահութեան, մեղուաբուծութեան և անասնապահութեան համար ստեղծված լեռներն ու անտառները մեզ ոչ մի օգուտ չեն տալիս, որովհետև չենք օգտվում... իսկ հացի թանգութիւնը մեզ ճնշել, սարկացրել է...

Յ. քհ. Սաւիկեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թաւրիզ, դեկտեմբերի 2-ին

Մեր Ատրպատականի առաջնորդութեան հինգամեայ ընթացքին մէջ, առանձին ուշադրութիւն ընծայելով Ատրպատականի հայոց ընդհանուր տնտեսական խիստ անմխիթար վիճակին, համեմատաբար աւելի խեղճ գտանք Բարանդուզ, Սուլդուզ և Միանդապ անուն գաւառները, որոնք ոչ միայն նիւթականապէս ամենաթշուառ վիճակ մ'ունին, այլ և ըստ մեծի մասին թրքախօս են և բնաւին զուրկ ուսումնական հաստատութիւններէ և հոգևոր ու բարոյական մխիթարութենէ. խեղճերու դրութիւնը առաւել վատ վիճակի մը կանգնած է այս վերջին տարին, երբ տարօրինակ կերպով բարձրացան հացի և այլ մթերքներու գները, իր տագնապալից կենաց մէջ ինչ միջոցաւ պիտի կարենար հոգալ նաև իր դպրոցական ու եկեղեցական պէտքերը։

Հաւանօրէն 1,000 տուն հայ պարունակող յիշեալ երեք գաւառները արժանի են արդարև գթութեան և կարեկցութեան. ինքը ժողովուրդը ընդ միշտ և այժմ գլխովին անկարող է պահել իր ծախսով քահանայ և թէ ուսուցիչ՝ թրքախօս ժողովրդի զուրկ մանկանց լեզու և հաւատ ուսուցանելու։

Ցոյժ ուրախալի երևոյթ է տեսնել, որ Շուշի քաղաքի բնակիչ մեծայարգ պ. Թադէոս Թամիրեանց ուսումնասիրաբար 10,000 րուբլի նուիրեց յանուն Թաւրիզի Արամեան ուսումնարանին, որպէս զի այդ գումարով մի գիւղ առնվի և նրա արդիւնքով որդեգիրներ պահուին այդ ուսումնարանին մէջ՝ իբր իր սաները։ Պ. Թամիրեանցի մտածած ու ի կատար ածած այս մեծ բարերարութիւնը արժանի է խորին շնորհակալութեան. ո՜ր էր թէ ազնիւ պարոնի ընտիր չաւղին հետևող բարերարներ ևս գտնուէին, ուսումնասէր և մարդասէր ազգայինք, որք նուիրէին անձեռնմխելի գումարներ ի նպաստ յիշեալ գաւառաց, որոնց տոկոսիքով կարելի լինէր պահել այդ գաւառաց մէջ տեղւոյն համգամանաց ծանօթ և թրքերէն լեզուին գիտակ քահանայ-ուսուցիչներ, գէթ մի քանի տարի, մինչև որ ժողովուրդը մասամբ զարգանար և ինքնաբերաբար իրանց ուսուցիչները, քահանաներն ու հաստատութիւնները պահպանելու գիտակցութեան հասնէր։

Եթէ երբեք պատահաբար այս ու այն անհատից բարերարուած ուսուցիչներ եկել են այդ գաւառները գործելու մտօք, փափագելի յաջողութիւն չեն ունեցած, այն արդարացի պատճառաւ, որ նրանք գործած են անգլուխ, առանց պաշտպանութեան և հսկողութեան, և որ ցաւալին է՝ իրենց ոչ թրքախօսութեան ու անհամակիր անհատականութեամբ ժողովրդից վտարուած կեանք մը ունեցած են։ Այլ էր, երբ բարեմիտ բարերարներ իրենց գործունէութիւնը կեդրոնացնէին Ատրպատականի առաջնորդարանը և սպասէին ակնկալուած աջողութեան։

Յիշեալ գաւառաց համար անհրաժեշտ է պահել առ այժմ քահանայ, որի հետ միացած լինի ուսուցչութիւնը, որ և նմանապէս լաւ ծանօթ լինի տեղական համգամանքներին և թուրքերէն լեզուին։

Ըստ չափու ծանօթացնելով այս երեք գաւառների բարոյական և տնտեսական ողբալի կացութիւնը, պարտականութիւն համարեցինք «Մշակի» միջոցաւ կարեկից ազգայնոց լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրել և մի և նոյն ժամանակ հրապարակաւ խնդրել, որ ազգի բարերարք փոյթ անձին ունենան անխնայաբար ձեռք կարկառել այս խղճալի ազգայնոց մտաւոր և հոգեկան զարգացմանը։

Թեմակալ առաջնորդ հայոց՝
Սահակ եպիս. Ատրպատականի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կասպից ծովի հիւսիսային ծովափում Էմբա գետի ներքին հոսանքում գտնվել են նաւթի նշաններ։ Կազմվել է ակցիոներական մի ընկերութիւն երկու միլիոն դրամագլխով, որ մտադիր է շահագործել այդ նոր նաւթահողերը։ Ինժեներների մի խումբ ներկայումս սկզբնական փորւածքներ է կատարում որոշելու նաւթահանքերի ոյժն ու կարողութիւնը։

—

Պօստի և հեռագրի գլխաւոր վարչութիւնը յայտնում է, որ այս դեկտեմբերի 20-ից գործադրվելու են Ռուսաստանում 1897 թւին Վաշինգտոնում կայացած համաշխարհային պօստային կօնգրէսի որոշումները արտասահման ուղարկվող և արտասահմանից ստացվող թղթակցութիւնների ու ծրարների մասին։ Արտասահմանից ստացված և նամակադրոշմ չունեցող բաց նամակների համար պէտք է վճարվի 8 կօպէկ, իսկ մինչև այժմ վճարվում էր 14 կօպէկ։ Այլօմներ և լուսանկարներ կարող են ուղարկվել արտասահման այն տակսայով, որ որոշված է տպագրական արտադրութիւնների համար. տպագրական արտադրութիւնների համար տակսան աւելի նուազ պէտք է լինի, քան մինչև այժմ. տպագրական արտադրութիւններ ուղարկելիս թոյլատրվում է ձեռագրով աւելացնել այցետոմսերի վրա շնորհաւորութիւններ, համակրութեան, երախտագիտութեան, քաղաքավարութեան արտայայտութիւններ։

—

Դեկտեմբերի 4-ին, Լօնդօնում, անգլօ-կովկասեան նաւթային ընկերութիւնը մի հացկերոյթ է տուել ի պատիւ ռուսաց ֆինանսների մինիստրութեան ներկայացուցիչ Տատիշչէվի։ Վերջինս յայտնեց իր արտասանած ճառի մէջ, որ խորհուրդ է տալիս անգլիական դրամատէրերին մտցնել իրանց դրամագլուխները ռուս ձեռնարկութիւնների մէջ։

—

«Русь» լրագրի ասելով՝ ռուսաց դրամատէրերից կազմված մի ընկերակցութիւն ձեռք է բերել Պարսից կառավարութիւնից իրաւունք՝ շահագործելու պղնձահանքեր Պարսկաստանում։

—

Դեկտեմբերի 4-ին Մօսկվայում վախճանվեց Մօսկվա քաղաքի պատուաւոր քաղաքացի Պավլ Միխայլօվիչ Տրետեակօվ։ Նրա մահուան առիթով Մօսկվայի լրագիրները յայտնում են, որ յանձին Տրետեակօվի ռուսաց գեղարուեստը զգալի կորուստ ունեցաւ. նա հիմնադիրն է աշխարհիս մէջ միակ ռուս գեղարուեստական գալէրիայի, որ նրա անունով կոչվում է «Տրետեակօվսկայա». այդ գալէրիան նա կտակել է իր մայրենի քաղաքին։ Նա թէև ինքը գեղարուեստագէտ չէր, բայց ռուսաց գեղարուեստի համար աւելի շատ բան է կատարել, քան շատ գեղարուեստագէտներ։ Առանց նրա աջակցութեան 60-ական թւականների շատ ռուս երիտասարդ գեղարուեստական ոյժեր չէին կարող ասպարէզ դուրս գալ և հռչակ ստանալ. առանց նրան Մօսկվան և ռուսաց հասարակութիւնը զրկված կը լինէին այն հրաշալի մուզէյից, որի մէջ կենտրօնացած է ռուս գեղարուեստական ստեղծագործութեան պատմութիւնը վերջին յիսնամեակում։

—

Լրագիրները հաղորդում են, որ Պսկօվի ազնուականութիւնը, զէմստվօն և Պսկօվ քաղաքը որոշել են ընդհանուր հանգամանքութիւն բանալ ամբողջ կայսրութեան մէջ և ստացված գումարներով 1) նորոգել Պուշկինի մահարձանը. 2) գնել բանաստեղծի ժառանգներից տոհմական կալուածքը, որ գտնվում է Պսկօվի նահանգի Օպօչէցկի գաւառում, ուր թաղված է բանաստեղծը, և այդ կալուածքում հաստատել մի ապաստարան ծերացած և խեղանդամ դարձած ռուս բանաստեղծների և գրողների համար. 3) շինել Պսկօվ քաղաքում Պուշկինի անունով, մի տուն, որ պարունակի իր մէջ մատենադարան, ընթերցարան, դահլիճ ժողովրդական դասախօսութիւնների, ինչպէս և զանազան բարեգործական ժողովների համար։ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց հոկտեմբերի 5-ին թոյլատրել հանգանակութեան բացումը և առանձին մասնաժողովի հաստատութիւնը։ Նուէրները ընդունվում են բոլոր գանձարաններում և պետական բանկի բաժիններում։

—

Ռուսաստանում այժմ սկսել են փորձեր անել լուսաւորելու ացետիլէն գազով։ Այդ գազը լաւ լոյս է տալիս և համեմատաբար աւելի էժան է, քան սովորական գազով լուսաւորութիւնը։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 5-ին այստեղ վախճանվեց Սարգիս Մակարեան, Ծովեանեան եղբայրների այստեղի գրասենեակի հաշւապահը։ Հանգուցեալը երկար ժամանակ կատարել է «Մշակի» թղթակցի պաշտօնը և իր թղթակցութիւններում միշտ վերին աստիճանի անաչառ կերպով է վերաբերվել հասարակական երևոյթներին։ Շատ քիչ անգամ մի համեստ ծառայողի մահն այնքան ընդհանուր ցաւակցութիւն է յարուցանել, որքան Մակարեանի վաղահաս վախճանը այժմ։ Հանգուցեալը՝ կարող ենք ասել թէ համեստութեան մարմնացումն էր և այդ պատճառով էլ ամբողջ Բաթումից անկեղծօրէն յարգված էր։ Նա եռանդով մասնակցել է այստեղի ազգային և եկեղեցական գործերին, բայց միշտ այնպիսի պաշտօններ է վարել, որոնք միայն լուրջ աշխատանք են պահանջում և ոչ երբեք անուն կամ փառք»։

—

ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ինչպէս գաւառապետը յայտնեց, շուտով կը բացվի մեր գիւղի դպրոցը։ Եղանակները չը տեսնված շոբային են. թէև ամսիս սկզբում ձիւն եկաւ, բայց իսկոյն հալվեց տաք արևից»։

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գիւղում տարածված է կարմրուկ, իսկ Ցղնա և Ազա գիւղերում սաստիկ դիֆտերիտ կայ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԷՅՖՈՒՍԻ ԳՈՐԾԸ

—

«Daily News» լրագիրը նոր մերկացումներ է անում Դրէյֆուսի գործի առիթով։ Նա յայտնում է, որ Ֆրանսիայում կազմակերպված է մի մեծ դաւադրութիւն, որի նպատակն է թոյլ չը տալ, որ Դրէյֆուս վերադառնայ Պարիզ։ Դաւադրութիւնը կազմվեց այն ժամանակ, երբ յայտնի դարձաւ, որ, հաւանօրէն, վճռաջինջ դատարանի կարգադրութեամբ Սատանայի կղզու կալանաւորը կը բերվի Ֆրանսիա։ Հակրեւնաւէրների դաշնակցութիւնը մօտ 300,000 անդամ ունի. դրանք բոլորը հակադրէյֆուսականներ են։ Դաշնակցութեան պետն ուղարկեց իր կողմնակիցներին մի շրջաբերական, առանձին պատուիրակների միջոցով, հրաւիրելով պատրաստ լինել։ Հաշւել էին, որ մի քանի հազար լաւ զինաւորված դաշնակիցներ կարող են յարձակվել պահակախմբի վրա և խլել նրա ձեռքից Դրէյֆուսին։ Բայց որովհետև դժուար էր իմանալ, թէ կառավարութիւնն ինչ ճանապարհով բերել կը տայ, այդ պատճառով պէտք էր պատրաստ լինել Հաւրում, Բօրդօյում կամ Սէն-Նազէրում, ենթադրելով, թէ Դրէյֆուս Ֆրանսիա կը մտնի այդ երեք ճանապարհներից մէկով։ Բարձր կարգի օֆիցէրներ, զօրագնդի հրամանատարներ, բրիգադի գեներալներ—դրանք բոլորը դաշնակցութեան բարեկամներ և կողմնակիցներ են. դրանք բոլորը գիտէին դաւադրութեան մասին, բայց լռում էին։ Միայն դրանցից մէկը հարկաւոր համարեց զեկուցանել զինուորական մինիստրին։ Ֆրէյսինէ իսկոյն միջոցներ ձեռք առաւ և կարգադրեց, որ հեծելազօրքի և հետևակ զօրքի գնդերը, որոնք գտնվում են Տուլօնում, Նանտում և արևելեան, հարաւ-արևելեան սահմանների վրա, պատրաստ լինեն Դրէյֆուսի ափ իջնելու րօպէում։ Որոշված է անխնայ կերպով ցրել դաշնակցութիւնների կողմից լինելի որ և ընդդիմադրութիւն։ Պարիզում կը յայտարարվի «պաշարման փոքր վիճակ» և Ցուրլինդէն այդ ժամանակ հրաժարված կը լինի իր պաշտօնից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լօնդօնից հեռագրում են. «Daily Mail» լրագրին Կահիրէից հաղորդում են, Եմենից ստացված նամակների հիման վրա, որ Արաբիան ամբողջովին ապստամբվել է և 30,000 քիւրդեր պատրաստվում են յարձակվել ապստամբների վրա։ Վերջինները շատ լաւ զինաւորված են. արդէն մի քանի ընդհարումներ են տեղի ունեցել։

—Կանէյից հաղորդում են, որ Նումա Դրօզ ընդունել է իրան առաջարկած պաշտօնը—լինել Գէօրգի արքայորդու խորհրդական. Նրան յանձնըված է Կրետէի կառավարութեան կազմակերպութիւնը։ Քրիստոնեաները շատ գոհ են, որովհետև վարչութեան գլուխ կանգնած կը լինի հելլենականութեան անձնուէր մի անձն։ Ենթադրութիւն կար կրետական դրօշակ բարձրացնել այն օրը, երբ նոր կառավարիչ Գէօրգի արքայորդին ոտք կը դնի Կրետէի հողի վրա, սակայն «Times» լրագիրը հաղորդում է, որ Ռուսաստանը պնդում է, թէ կրետական նոր դրօշակի ձևը պէտք է ներկայացնվի սուլթանի հաստատութեան։ Որպէս զի գործը չը յետաձգվի, ծովակալները որոշեցին արքայորդու գալու օրը բարձրացնել չորս մեծ պետութիւնների դրօշակները. արգելված է բոլորովին բարձրացնել թիւրքական և յունական դրօշակ։ Ռուսաստանը, ըստ երևոյթին, հետևում է այն քաղաքականութեան, որ պէտք է մի փոքրիկ զիջումն անել սուլթանի ինքնասիրութեան։ Կրետէի մահմեդականները դեռ չեն հանգստանում. նրանք այժմ ստորագրում են մի աղերսագիր, ուղղված Վիկտորիա թագուհուն, որի մէջ ասված է, թէ Անգլիան աշխարհի ամենամեծ մուսուլման պետութիւնն է և այդ պատճառով նրանք խնդրում են նրանից պաշտպանութիւն, որովհետև ոչ մի վստահութիւն չեն տածում դէպի Գէօրգի արքայորդին։ Այդ աղերսագիրը ստորագրել են 10,000 մահմեդականներ։

—«Loc. Anz.» լրագրին գրում են Լօնդօնից, որ Ռուսաստանը մտադիր է ձեռք բերել կղզիների մի ամբողջ խումբ Պօրտ-Արտուրի շրջանում։ Տիրելով այդ կղզիներին, Ռուսաստանը կը տիրէ Պեչիլեան ծոցին և հիւսիսային Չինաստանի մուտքը ծովի կողմից բոլորովին նրա ձեռքը կանցնի, այնպէս որ Վէյ-Խայ-Վէյի նշանակութիւնը Անգլիայի համար միանգամայն կոչնչանայ։

—Վաշինգտօնում նորերս վախճանվեց գեներալ Կալիգատօ Գարսիա, որ այնքան նշանաւոր դեր խաղաց Կուբայի վերջին ապստամբութեան մէջ։ Մաքսիմ Գօմէցի հետ միասին նա ապստամբների պարագլուխն էր. նա 70 տարեկան էր և գնացել էր Վաշինգտօն բանակցելու ամերիկական կառավարութեան հետ Կուբայի վարչական կազմակերպութեան մասին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ ի լ ե զ ու ա կ ա ն հ ա ր ց։ Ֆրանսիական «Le Figaro» առաջնակարգ թերթում մի ֆրանսիացի պրօֆէսօր և մի հայ ուսուցիչ մի փոքրիկ վիճաբանութիւն ունեցան, որի նիւթը հետևեալն էր։ «Figaro» հետաքրքվել էր իմանալ, թէ ստուգաբանօրէն ինչ է նշանակում ս ի ր դ ա ր բառը, որ այժմ այնքան ընդհանրացել է շնորհիւ լօրդ Կիչնէրի։ Մի արաբագէտ ֆրանսիացի պրօֆէսօր այդ բառը վերլուծելով մեկնեց՝ թէ դա ա ր ա բ ե ր է ն է (?) և նշանակում է «պալատի կառավարիչ» (!)։ Այս մեկնութեան դէմ պատասխանեց Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանի ուսուցիչներից մի հայ պարսկագէտ և բացատրեց թէ ս ի ր դ ա ր՝ արաբերէն չէ, այլ պ ա ր ս կ ե ր է ն է և կազմված է ս է ր (գլուխ) բառից և դ ա ր (բռնող) ածանցից, և նշանակում է հրամանատար։ «Figaro»-ի խմբագրութիւնն իր կողմից աւելացնում է, թէ խմբագրութեան անդամներից ոչ ոք ոչ արաբերէն է իմանում, ոչ պարսկերէն, ուստի չէ կարող որոշել թէ ֆրանսիացի պրօֆէսօրը իրաւունք ունի թէ՞ հայ ուսուցիչը, ուստի հրաւէր է կարդում ձեռնհաս անձանց՝ պարզել այդ հարցը։ Կարող ենք վստահացնել Պարիզի սալօնական թերթի խմբագրութեանը, որ իր ազգակից պրօֆէսօրը սխալվում է և իրաւունքը համեստ հայ ուսուցչինն է։ Ս ի ր դ ա ր պարսկերէն բառ է և այն կազմութիւնն ու նշանակութիւնն ունի, ինչ որ Վենետիկի ուսուցիչն է տուել։ Կան մի քանի արևելեան բառեր, որոնք իրանց ճիշդ հնչմամբ չեն գործածվում եւրօպական լեզուներում և հետևաբար նաև ռուսերէնում. է հնչումը փոխված է ի-ի, այսպէս ս ի ր դ ա ր (պարսկ.) փոխանակ ս է ր դ ա ր. վ ի զ ի ր (արաբ.) փոխանակ վ է զ ի ր. ֆ ի ր մ ա ն՝ (պարսկ.) փոխ. ֆ է ր մ ա ն և այլն։ Այն եւրօպական թերթերը, որոնք բուն Արևելքում (Կ. Պօլիս, Զմիւռնիա, Եգիպտոս) են հրատարակվում, ուղիղ են գրում, այսինքն՝ ֆէրման, սէրդար, վէզիր և այլն։

Ա. Ս.

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 դեկտեմբերի։ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնայի հետ դեկտեմբերի 7-ին Աբասթումանից ճանապարհ ընկան Պետերբուրգ։

Դեկտեմբերի 8-ին տեղի ունեցաւ միտրօպօլիտ Պալադիի թաղումը Իսիդօրեան եկեղեցում։ Ներկայ էին՝ Պավէլ Ալէքսանդրօվիչ, Կօնստանտին Կօնստանտինօվիչ, Դմիտրի Կօնստանտինօվիչ, Միխայիլ Նիկօլայեվիչ և Սերգէյ Միխայլօվիչ։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 9 դեկտեմբերի։ Ապրանքատար գնացքը Տիրասպօլեան գծի Մէժդուրէչիէի և Լուկօվի միջև խորտակվեց։ Ջարդվեցին վեց վագօններ։ Զոհեր չեղան։

Վօրօբինայա փողոցի վրա նոր կառուցված տան պատը փուլ եկաւ հարևան տան վրա և տակովն արաւ 8 մարդ, որոնք ապրում էին վերևի յարկում։

ՌԷՏԻՄՆՕ, 9 դեկտեմբերի։ Թագաւոր Կայսրի անուանակոչութեան տօնախմբութիւնը մեծ ոգևորութեամբ անցաւ։ Մահմեդական ազգաբնակութիւնը, իր հոգևորականութեան հետ միասին, ներկայ էր ուղղափառ մաղթանքին, դրանից առաջ Թագաւորի համար աղօթքներ անելուց յետոյ։ Այդ չը տեսնված փաստը վերագրվում է բացառապէս ռուսների կազմակերպող ընդունակութեանը Րէտիմնօյում։ Ռուսաց իշխանութիւնների արդիւնաւոր գործունէութիւնը անսահման հաւատ ներշնչեց ազգաբնակութեանը։

ԿԱՅԻՐԷ, 9 դեկտեմբերի։ Մարշան իր զօրաբաժնով դուրս եկաւ Ֆաշօդից։ Դրանից առաջ ֆրանսիական դրօշակը ցած բերվեց։ Ամրոցի վրա բարձրացրին բրիտանական և եգիպտական դրօշակներ, որից յետոյ ամրոցը գրաւեցին եգիպտական զօրքերը։ Մարշան առաջ խաղաց դէպի Շատ գետը։

ՄԻԼՕՍ, 9 դեկտեմբերի։ Վաղ առաւօտեան հասան անգլիական, ֆրանսիական և ռուսաց ծովապետները։ Ժամը 10-ին, նաւակայանն եկաւ յունական «Ամֆիտրիտա» զրօսանաւը, բերելով արքայորդի Գէօրգին։ Նաւերը զարդար-

վեցին դրօշակներով և սկսեցին թնդանօթաձգութիւն: Ծովապետները հաւաքվեցին դրօշանաւի վրա ողջունելու արքայորդուն, որը իսկոյն եթ փոխ-այցելութիւն տուեց իւրաքանչիւրին: Ռուսաց ծովապետին այցելելու ժամանակ, նաւի քահանան Նիկոլայ Հրաշագործի պատկերով օրհնեց արքայորդուն Կրետէի ռուսների անունից: Վաղը, առաւօտեան 8 ժամին, մտադրութիւն կայ Սուդա գալ, որտեղից արքայորդին կերթայ Կանէյա: Այստեղ, վարչութիւնը արքայորդուն յանձնելուց յետոյ, կը բարձրացնվի կրետական դրօշակ և թնդանօթաձգութիւն կը սկսվի չորս ազգերի նաւերից: Այդ վայրկենից ծովապետների խորհրդի գործունէութիւնը դադարում է:

ԼՕՆԴՕՆ, 9 դեկտեմբերի: Սէնտ-Ջէմս-Հոլլում կայացաւ ժողով, որ հրաւիրել էր ժուռնալիստ Ստէդ զինաթափութեան մասին ռուսաց Կայսրի առաջարկութիւնները քննելու համար: Նախագահում էր Լօնդօնի աւագ-սարկաւագը: Կայացաւ որոշում՝ խորհուրդ տալ ընդունել Կայսրի առաջարկը արդարութեան և մարդկայնութեան բոլոր բարեկամներին: Առաջարկված է կազմել մի մասնաժողով, որը պէտք է ճանապարհ հարթի ամբողջ կրթված աշխարհի միաբան գործունէութեան համար այդ չրջանում:

Կ. Պօլիս, 9 դեկտեմբերի: Իլդիզ-Քիօսկում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ճաշ ի պատիւ Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի, որին ուղեկցում էր Զինովիէվ: Ներկայ էին՝ մեծ վէզիրը, զինուորական մինիստրը, ծովային մինիստրը, պետական խորհրդի նախագահը, արտաքին գործերի մինիստրը, գեներալ-ֆելդցէյխմէյստէրը, Մեծ Իշխանի սվիտան, դեսպանութեան անդամները, «Պրուտի» օֆիցէրները և պալատական բարձր պաշտօնեաները:

ՊԱՐԻԶ, 9 դեկտեմբերի: Պատգամաւորների ժողովը սկսեց քննել Միլերանի հարցապնդումը այն պայմանների մասին, որոնց ժամանակ Դրէյֆուսի գործին վերաբերեալ գաղտնի dessier պէտք է հաղորդվի վճռաբեկ դատարանին: Ջերմ վիճաբանութիւններից յետոյ, պատգամաւորների ժողովը, 870 ձայների մեծամասնութեամբ 80 ձայնի դէմ, քուէարկեց հերթական գործերին անցնելու Դիւպիւի ընդունած բանաձևը, որը հաւանութիւն է տալիս կառավարութեան յայտարարութեանը:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 9 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 7-ին Մեծ Իշխանն ընդունեց Էկզարխին, ապա, Զինովիէվի ուղեկցութեամբ, գնաց պատրիարքի մօտ: Մեծ Իշխանն ընդունվեց մեծ պատիւներով: Պատրիարքարանի մուտքի մօտ Նրան դիմաւորեցին մեծ յաջորդը և սինօդի քարտուղարը, եկեղեցու մուտքի մօտ—ինքը պատրիարքը: Եկեղեցում հաւաքվեցին սինօդի և աշխարհականների խորհրդի անդամները: Պատրիարքն օրհնեց Մեծ Իշխանին և տարաւ մինչև այն տեղը, որ պահվում էր պատրիարքական գահի դիմաց: Պատրիարքն աղօթեց Կայսերական Զոյգի, Թագաժառանգ Ցէսարևիչի, Կայսերական ընտանիքի, Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի և ամբողջ ռուս ժողովրդի համար, որից յետոյ մի ճառ խօսեց, որը այնտեղ եթ թարգմանեց մի վարդապետ: Վերջը կատարվեց օրհներգ, և ներկայ եղողները համբուրում էին խաչը: Եկեղեցական ծէսը կատարելուց յետոյ, Մեծ Իշխանին տարան մինչև պատրիարքարանի դահլիճը, ուր տեղի ունեցաւ կարճատև խօսակցութիւն: Պատրիարքարանից հեռանալու ժամանակ Մեծ Իշխանին նոյնպիսի պատիւներ տրվեցին, որպէս և գալու ժամանակ: Ապա Մեծ Իշխանն այցելեց մեծ վէզիրին և արտաքին գործերի մինիստրին և այցետոմսեր թողեց դեսպաններին:

Զինովիէվին շնորհված է Մէջիդիէի առաջին աստիճանի ադամանդազարդ շքանշան:

ՊԱՐԻԶ, 10 դեկտեմբերի: Սենատը քննելով առաջարկութիւնը, մահվան պատիժ է սահմանում լրտեսութեան մէջ մեղադրվող պաշտօնական անձանց համար խաղաղ ժամանակ:

ՊԱՐԻԶ, 10 դեկտեմբերի: Պատգամաւորների ժողով: Սօցիալիստ Ֆուռնիէ մի առաջարկութիւն է անում, որի միտքն է՝ քաղաքական իրաւունքները վերադարձնել զինուորական-ծառայողներին, մի և նոյն ժամանակ պահանջում է անյետաձգելի դարձնել այդ հարցը: Անյետաձգելիութիւնը մերժվեց 477 ձայնով 267-ի դէմ:

Գաղտնի dossier Դրէյֆուսի գործի առիթով յանձնվեց վճռաբեկ դատարանին՝ երաշխաւորութիւն առնելով, որ դօկումենտները գաղտնի կը մնան:

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ, 10 դեկտեմբերի: Հրատարակված է ամենաողորմած ինքնագիր հրովարտակ, որով Բանֆի արձակվում է մինիստրութիւնը կառավարելու պաշտօնից: Նրա տեղ նշանակվում է պետական-քարտուղար Սեգէնի:

ՄԻԼՕՍ, 10 դեկտեմբերի: Արքայորդի Գէօրգի և դիադօխը «Ամֆիտրիդա» զրօսանաւով ժամանեցին այստեղ կէս օրին: Ծովապետական նաւերը թնդանօթաձգութեամբ ողջունեցին արքայորդու գալուստը. երաժշտական խմբերը ածում էին յունական օրհներգ: Ծովապետները այցելեցին Գէօրգի արքայորդուն, որը ապա այցելութիւններ գործեց ծովապետներին: Ծովապետները ճաշեցին արքայորդի Գէօրգիի հետ: Կէսօրին արքայորդին «Bugbaud» նաւով կերթայ Կրետէ, ուրիշ նաւերի ուղեկցութեամբ, իսկ դիադօխը կը վերադառնայ Յունաստան: Արքայորդի Գէօրգի առաւօտեան կը գայ Սուդա, ուր կընդունվի ծովապետներից, իսկ յետոյ կառքով կերթայ Կանէյա, ուր ուղղափառ եկեղեցում գոհացողական մաղթանք կը կատարվի: Կօնակում ծովապետ Պոտիէ կը յանձնէ արքայորդուն վարչութեան ղեկը, որի ժամանակ Կօնակի վրա կը բարձրացնվի ինքնավարական դրօշակ և զինուորական նաւերից թնդանօթաձգութիւն կը սկսվի: Ապա արքայորդին կընդունի հիւպատոսներին, հրամանատարներին, օֆիցէրներին, ազգային ժողովի գործող կօմիտէտի անդամներին, քաղաքագլխին և մահմեդական նշանաւոր անձանց: Կանէյան չքեղ կերպով զարդարված է դրօշակներով, մանաւանդ ինքնավարական դրօշակներով:

ՎԻԵՆՆԱ, 10 դեկտեմբերի: Հրատարակված է հրաման ռէյխստագի նիստերը յետաձգելու մասին:

ԼՕՆԴՕՆ, 10 դեկտեմբերի: «Morning Post» լրագրին Խանկոուից հեռագրում են, որ գործերի դրութիւնը Եան-Ցզէ-Կեանգի վերին հովտում շարունակում է ծանր լինել: Փոխարքայ Խուպէ հրամայեց զօրքերը պատրաստ պահել Իչանգ գնալու համար: Սեչվար նահանգում դժգոհութիւնը շարունակվում է: Անկարգութիւնները օրից օր սաստկանում են: Նոյնպիսի յուզմունք նկատվում է և Խունան նահանգում:

ԿԱՆԷՅԱ, 10 դեկտեմբերի: Արքայորդի Գէօրգիի գալու առիթով, այսօրվայ օրը և հետևեալ երկու օրերը տօն են հրատարակված: Արքայորդի Գէօրգի, կամենալով բաւարարութիւն տալ ազգաբնակութեան ուրախ զգացմունքին, կառքով անցաւ լուսավառված քաղաքի միջով: Ուրախ տրամադրված ամբոխը, ջահեր բռնած ձեռքներին, ողջունում էր արքայորդուն: Մահմեդականները մասնակցում էին ընդհանուր ուրախութիւններին և լուսաւորեցին իրանց տները:

ՍՈՒԴԱ, 10 դեկտեմբերի: Արքայորդի Գէօրգի հասաւ այստեղ այսօր առաւօտեան. Նրան դիմաւորեցին չորս պետութիւնների ծովապետները և ուրախ տրամադրված ամբոխը: Բարձրացրվեց կրետական ինքնավար դրօշակ, մի և նոյն ժամանակ պատերազմական նաւերը ողջունեցին թնդանօթաձգութեամբ: Աւելի ուշ տեղի ունեցաւ արքայորդու հանդիսաւոր բնակութիւն հաստատելը Կանէյում: Պաշտօնը ստանձնելու ժամանակ՝ արքայորդին խնդրեց ծովապետներին՝ իր շնորհակալութիւնը յայտնել իրանց կառավարութիւններին վստահութեան համար:

ԿԱՆԷՅԱ, 10 դեկտեմբերի: Ծովապետ Պոտիէ յանձնելով արքայորդի Գէօրգիին վարչութեան ղեկը, հաստատ յոյս յայտնեց, թէ նա կը կատարի պետութիւնների կողմից նրա վրա դրված պարտաւորութիւնը: Կրետացիներին ուղղած ճառի մէջ, արքայորդին խոստացաւ կառավարել նրանց արդարութեամբ, անկողմնապահութեամբ, և յորդորեց նրանց մոռացութեան տալ երկու տարրերի մէջ եղած նախկին թշնամութիւնը, յայտարարելով, թէ երկրի բարգաւաճման համար անհրաժեշտ է, որ ամբողջ ազգաբնակութիւնը օգնէ իրան:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատար.՝ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ Ի. Յ. ՂՕԿԻԵԼՕՎ

Մասնագիտօրէն ընդունում է. վեներական, ախտական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝

Առաւօտեան 9—12 ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժամը:

Առանձին ընդունելութիւնը, ներքին և մորթու հիւանդութիւն ունեցողների համար՝ 12—1 ժամը: Բնակարանն է՝ Գանօվսկայա փողոցի վրա, տուն Մարգարօվի, № 31, Սօլօլակ:

1—20

ԳՐԱՄԵՆԵԱԿ „Ա. ՊՐԻԴՈՆԵԱՆ և ԸՆԿ“.

Ապահովացնում է ներքին փոխառութեան վիճակախաղի տոմսերը ցնոր փոփոխութիւն

1 ր.—85 կ. ամեն մէկ տոմսը, I կարգի, յունվարի 2-ի տիրաժից 1899 թ.
1 ր.—25 կ. „ „ „ II „ մարտի 1-ի „ 1899 „
1 ր.—05 կ. „ „ „ III „ մայիսի 1-ի „ 1899 „

Բացի 15 կոպ. մարկան ամեն մէկ անդորրագրի համար: Գրասենեակը հեռագրով և վերադիր վճարով չէ ապահովացնում. (ռ. չ. ե.) 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ սոյն դեկտեմբերի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին՝ իր շինութեան մէջ, աճուրդ կը լինի, կապալով տալու 1899 թ. յունվարի 1-ից քաղաքին պատկանող հողերի մի մասը, Կուկիայի ամարանոցից, արօտատեղիի համար՝ 888 դեսեատին 1800 քառակուսի սաժէն տարածութեամբ:

Պայմանագիրը կարելի տեսնել Ուպրավայի դիւանատանը բոլոր լի օրերը՝ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը: 1—3

Թիֆլիսի Քաղաքային Ուպրավան

յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ այս դեկտեմբերի 18-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին՝ իր շինութեան մէջ, աճուրդ կը լինի, կապալով տալու 1899 թ. յունվարի 1-ից, քաղաքին պատկանող հողերի մի մասը, Հալաբարի ամարանոցից, արօտատեղիի, խոտահարքի և հերկելու համար, 1829 դեսեատին 460 քառակուսի սաժէն տարածութեամբ:

Պայմանագիրը կարելի է տեսնել Ուպրավայի դիւանատանը բոլոր լի օրերը՝ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը: 1—3

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1899 ГОДЪ
(ПЯТЫЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ)
На политическую, общественную и литературную газету

„ЧЕРНОМОРСКІЙ ВѢСТНИКЪ“,

Выходящую въ г. Батумѣ ежедневно, за исключеніемъ послѣпраздничныхъ дней, по полной программѣ ежедневныхъ столичныхъ газетъ.

Въ 1899 году, при „Черноморскомъ Вѣстникѣ“ будутъ выходить еженедѣльно (50 №№ въ годъ),

ВПЕРВЫЕ НА ВСЕМЪ КАВКАЗѢ,

ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЯ ПРИЛОЖЕНІЯ

(ПО ОБРАЗЦУ СТОЛИЧНЫХЪ ГАЗЕТЪ),
замѣняющія собою еженедѣльный иллюстрированный журналъ.

Въ „Иллюстрированныхъ приложеніяхъ“ будутъ помѣщаться: портреты **Ихъ Императорскихъ Величествъ и Ихъ Императорскихъ Высочествъ**, портреты иностранныхъ государей, портреты русскихъ и иностранныхъ политическихъ, административныхъ и общественныхъ дѣятелей, писателей, ученыхъ, художниковъ, артистовъ, портреты кавказскихъ дѣятелей, виды и типы Кавказа, иллюстраціи къ печатаемымъ статьямъ и пр. Въ литературной части приложеніи будутъ помѣщаться: романы, повѣсти, разсказы, стихотворенія, біографіи, новости наукъ и искусствъ, статьи изъ текущей жизни (съ иллюстраціями), описанія путешествій по русскимъ окраинамъ, сценки, шутки, моды, шарады, ребусы, полезные совѣты по хозяйству, и пр.

Въ виду значительныхъ расходовъ, сопряженныхъ съ изданіемъ „Иллюстрированныхъ приложеній“, годовая подписная цѣна *увеличена на одинъ рубль:* для городскихъ подписчиковъ—**семь рублей въ годъ,** иногороднымъ—**восемь рублей.** Допускается разсрочка подписной платы, по соглашенію съ конторой изданія, на самыхъ льготныхъ условіяхъ.

Такимъ образомъ гг. подписчики на 1899 г. получатъ ДВА ИЗДАНІЯ: ежедневную газету и еженедѣльныя иллюстрированныя литературныя приложенія.

Подписка на газету безъ приложеній или на одни приложенія не принимается.

Подписка принимается на срокъ съ 1 числа любого мѣсяца и не далѣе какъ до конца года.

Подписная цѣна: на годъ—для городскихъ подписчиковъ, съ доставкой, 7 руб.,—для иногороднихъ, съ пересылкой, 8 руб.,—за границу 14 руб.; на полгода—для городскихъ 4 руб., для иногороднихъ 5 руб., за границу 9 руб.; на одинъ мѣсяцъ—для городскихъ 1 руб., для иногороднихъ 1 руб. 20 коп.

Подписка принимается: въ Батумѣ—въ конторѣ „Черноморскаго Вѣстника“ (Оглобжинская, д. Таирова), въ Петербургѣ и Москвѣ—въ конторахъ Л. и Э. Метцль и К°.

1—3 Редакторъ-Издатель Г. А. ПАЛЬМЪ.

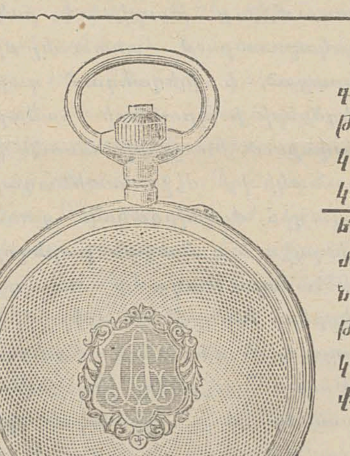

Շնորհիւ մեծ քանակութեամբ ծախվելուն և նոր, կատարելագործված միջոցով ժամացոյցներ պատրաստելուն, ես հնարաւորութիւն ունեմ այս տարվայ յունվարի 1-ից վաճառել տղամարդկանց ամենասիրուն և դիմացկուն ժամացոյցներ ամերիկական ոսկուց, որը մասնագէտներն անգամ դժուարութեամբ են որոշում իսկական թանգ արժեցող ոսկուց—ծածկված անկէր, մեխանիզմը ամենաընտիր կօնստրուկցիայի, գեղեցիկ շղթայով նոյնպէս ամերիկական ոսկուց, բրելօկով և պատուիրողի ցանկութեան համեմատ նաև վերին ծածկի վրա նրա մօնօգրամմով կամ պատկերով՝ ուղարկած լուսանկարչական պատկերի նման, փոխանակ 18 և 20 ր.

ՄԻԱՅՆ 10 ԵՒ 12 ՌՈՒԲԼԻ

Ամերիկայում այս ժամացոյցներն արդէն վաղուց են գործածութիւնից հանել իսկական ոսկուց շինվածները, իսկ վերջին ժամանակներս ընդհանուր գործածութիւն են ստացել նաև մեզանում:

Նոյն տեսակ ժամացոյցներ կանանց համար 1 ռուբլով թանգ:

ԳՐԱՒՈՐ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ 6 ՏԱՐՎԱՑ ՀԱՄԱՐ

Ուղարկում եմ բոլորովին ուղղվածները՝ 2 ռուբլի նախավճար ստանալուց յետոյ, իսկ մնացածները վերադիր վճարով:

Հասցէն՝ **Ш. БИТКЕРЪ**

Складъ женевскихъ и американскихъ часовъ въ Варшавѣ, Сенаторская № 27 и Вербовая № 11, противъ Правительственнаго Театра.

Կեղծումների առաջն առնելու համար իւրաքանչիւր օրինակի հետ կայ ֆիրմայի պլոմբը, որը հաստատել է Առևտրի և Մանուֆակտուրայի Դեպարտամենտը, № 29593/435.

(ռ) 4—12

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 10 Декабря 1898 г. Типографія Грузинск. Издат. Т—ва, Лорисъ-Меликов. ул. № 13.